

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра адміністративного права

С И Л А Б У С

навчальної дисципліни

«Судова система Європейського Союзу»

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – за вибором студента

Рік набору – 2021

Харків – 2021

Силабус навчальної дисципліни «Судова система Європейського Союзу» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2021. 18 с.

Розробник:

Комарова Тетяна В'ячеславівна,
докторка юридичних наук, професорка

Затверджено на засіданні кафедри права Європейського Союзу
(протокол № 1 від 2 вересня 2021 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на засіданні
кафедри права Європейського Союзу
(протокол № 18 від 2 червня 2022 р.)

Завідувач кафедри - Яковюк Іван Васильович, доктор юридичних наук,
професор

Дані про викладача

Назва навчальної дисципліни	Судова система Європейського Союзу
Статус навчальної дисципліни	За вибором студента
Викладач	Комарова Тетяна В'ячеславівна, професорка кафедри права Європейського Союзу, д.ю.н., професорка
Контактний телефон	0577049549
E-mail	t.v.komarova@nlu.edu.ua
Консультації	відповідно до розробленого графіку індивідуальних консультацій
Онлайн консультації	<p>Підключитися к конференції Zoom https://us04web.zoom.us/j/7607429176?pwd=THpuc1VGQ1BadDU3TNE5ZDQ2YkExQT09</p> <p>Идентификатор конференції: 760 742 9176</p>

Анотація навчальної дисципліни

Європейська інтеграція є одним із пріоритетних напрямків зовнішньої політики нашої держави та одночасно ефективним стимулом для внутрішніх змін. Наявність спільного кордону з ЄС, тісні економічні та політичні зв'язки, зрештою, підписання Україною Угоди про асоціацію із Європейським Союзом, сприяють залученню країни до правової системи Євросоюзу, поглибленню її участі в інтеграційних процесах, а також виникненню необхідності захисту своїх інтересів в рамках судової системи ЄС.

Інтеграційне право ЄС являє собою унікальний правопорядок, який суттєво відрізняють від міжнародного публічного права, а також від внутрішньодержавного права, а це означає, що і судова система ЄС має свої унікальні характеристики, які впливають на її функціонування.

Тому сучасний юрист повинен бути обізнаний з особливостями права ЄС, характеристикою його інституційної та зокрема судової системи. Він має розуміти природу судової влади в ЄС, знати юрисдикцію усіх її ланок, бути

здатним оцінити ефективність механізми судового захисту публічних та приватних осіб, бути здатним гармонізувати отримані під час пропонованого курсу знання з академічними вміннями та професійними кваліфікаціями.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни полягає у формуванні теоретичних та практичних знань у сфері побудови судової системи ЄС, принципів її функціонування та реалізації наданих юрисдикцій, формуванні професійних уявлень про механізми захисту прав осіб в межах Союзу, поглибленні правового світогляду студентів, а також у формуванні вмінь правильно використовувати норми права ЄС у майбутній професійній діяльності.

Завданнями дисципліни є опанування студентами вироблених наукою права ЄС необхідних теоретичних положень, що розкривають сутність і особливості судової системи ЄС; освоєння нормативного матеріалу, що є результатом правотворчої діяльності інститутів та органів ЄС, практики судової системи ЄС, а також тих правил поведінки, що формуються у процесі співробітництва ЄС, його держав-членів та інших суб'єктів міжнародного права; ознайомлення з процесом формування і функціонування усіх ланок судової системи Європейського Союзу; ознайомлення з останньою практикою судової системи ЄС, а також розвиток у студентів навичок самостійно аналізувати та оцінювати її, зокрема через теоретичне узагальнення практичного досвіду; визначення прикладних проблем, що виникають у результаті захисту прав приватних осіб у судовій системі ЄС, виявлення шляхів оптимізації цих механізмів; формування навичок захисту прав суб'єктів національного права, які підпадають під дію права ЄС; ознайомлення студентів з методологією отримання інформації щодо різноманітних аспектів діяльності судової системи Європейського Союзу, у тому числі за допомогою бібліографії та сучасних технічних засобів (електронних баз даних та Інтернету).

До завдань навчальної дисципліни належить також навчання студентів

підготовці судових промов та участі у судових дебатах.

***Навчальна дисципліна у структурі освітньо-професійної програми.
Міждисциплінарні зв'язки***

1.3. Пререквізити: Міжнародне право, Право Європейського Союзу.

Кореквізити: Право міжнародних організацій, Право міжнародної відповідальності, Міжнародне право прав людини.

Очікувані результати навчання здобувача вищої освіти

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має демонструвати такі результати навчання:

РН НД – 1.1. Демонструвати знання ключових понять, принципів, теорій та доктрин судового права Європейського Союзу

РН НД – 1.2. Демонструвати знання специфіку системи права ЄС, його джерел та особливостей їх формування і застосування та місце у цій ієрархії судової практики ЄС.

РН НД – 1.3. Демонструвати знання закономірностей еволюції судової системи ЄС, її етапів та еволюції юрисдикції судової системи ЄС.

РН НД – 1.4. Відшукувати, самостійно вивчати й аналізувати вітчизняну та зарубіжну міжнародно-правову літературу в контексті дослідження актуальних проблем діяльності судової системи Європейського Союзу.

РН НД – 1.5. Характеризувати еволюцію та сучасний стан суб'єктів, які підлягають захисту у судах Європейського Союзу.

РН НД – 1.6. Виявляти проблеми доступу українських суб'єктів права до судового захисту у Європейському Союзі.

РН НД – 1.7. Здійснювати аналіз основних підходів до визначення природи та місця судового права Європейського Союзу у процесі формування

механізмів захисту прав особи, вміти порівнювати ці механізми із іншими міжнародними механізмами та національними засобами захисту.

РН НД – 1.8. Виявляти проблеми, які виникають в процесі застосування механізмів судового захисту на рівні Європейського Союзу та держав-членів ЄС, пропонувати способи їхнього подолання відповідно до принципів права ЄС, основоположних принципів міжнародного права, загальних принципів права, практики міжнародних організацій та сучасного доктринального доробку з відповідної проблематики.

РН НД – 1.9. Характеризувати сучасний стан розвитку судової системи Європейського Союзу, формулювати власні пропозиції щодо вдосконалення відповідних механізмів судового захисту різних суб'єктів права.

РН НД – 2.1. Здійснювати логічний, критичний і системний аналіз нормативно-правових актів європейського Союзу та рішень судів Європейського Союзу.

РН НД – 2.2. Здійснювати критичний аналіз судової практики по різних категоріях справ, підвідомчих судам Європейського Союзу.

РН НД – 2.3. Характеризувати етапи розвитку механізмів захисту прав приватних осіб у судах Європейського Союзу.

РН НД – 2.4. Визначати природу рішень та постанов судів ЄС.

РН НД – 2.5. Демонструвати знання прецедентних норм, які стосуються захисту прав українських приватних осіб у Європейському Союзі.

РН НД – 2.6. Демонструвати знання правових засад структури та функціонування судової системи ЄС.

РН НД – 2.7. Характеризувати актуальні проблеми сучасних механізмів судового захисту у Європейському Союзі.

РН НД – 2.8. Виявляти критерії, які висуваються до позивачів у судах ЄС.

РН НД – 2.9. Надавати на професійному рівні консультації щодо захисту прав та інтересів суб'єктів різного рівня у Європейському Союзі.

РН НД – 2.10. Характеризувати стратегічні напрями зовнішньополітичної діяльності України щодо Європейського Союзу, результативність співпраці за відповідними спрямуваннями.

РН НД – 2.11. Здійснювати аналіз процесу імплементації міжнародно-правових зобов'язань України за Угодою про асоціацію з ЄС та судовою практикою ЄС та показувати здатність обґрунтовувати пропозиції щодо внесення змін до законодавства України з урахуванням судової практики ЄС.

**Види навчальних занять та самостійна робота
для здобувачів вищої освіти денної форми навчання**

№ п/п	Аудиторні заняття (контактні)		Самостійна робота (в годинах)
	Теми лекцій	Теми практичних занять	
1	Особливості правової природи Європейського Союзу.	Особливості правової природи Європейського Союзу.	8
2	Структура судової системи ЄС на сучасному етапі.	Структура судової системи ЄС на сучасному етапі.	8
3	Суд правосуддя: місце у судовій системі ЄС.	Суд правосуддя: місце у судовій системі ЄС.	12
4	Загальний суд: місце у судовій системі ЄС.	Загальний суд: місце у судовій системі ЄС.	13
5	Природа рішень судової системи ЄС.	Природа рішень судової системи ЄС.	8
6	Кооперація судів ЄС із іншими судовими установами.	Кооперація судів ЄС із іншими судовими установами.	8
7	Вплив практики судової системи ЄС на інститути та право ЄС	Вплив практики судової системи ЄС на інститути та право ЄС	8
8	Механізми судового захисту прав приватних осіб у судах ЄС та можливості українських приватних осіб.	Механізми судового захисту прав приватних осіб у судах ЄС та можливості українських приватних осіб.	6

**Види навчальних занять та самостійна робота
для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання**

№ п/п	Теми лекцій	Теми практичних занять	Самостійна робота
-------	-------------	------------------------	-------------------

			(в годинах)
1	Суд правосуддя: місце у судовій системі ЄС.	Структура судової системи ЄС на сучасному етапі.	110
2	Загальний суд: місце у судовій системі ЄС.	Вплив практики судової системи ЄС на інститути та право ЄС	
3	Вплив практики судової системи ЄС на інститути та право ЄС		

Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів здійснюється у таких формах:

- підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи;
- опрацювання нової наукової та навчальної літератури, законодавчих актів зарубіжних країн;
- робота над кейсами з питань прийняття й виконання адміністративних актів;
- виконання практичних завдань, самотестування;
- написання есе та рефератів;
- підготовка тез доповідей на науково-практичні конференції;
- участь у конкурсах студентських наукових праць;
- підготовка до практичних занять, колоквіумів і тестування.

Завдання та методичні рекомендації до самостійної роботи наведено у Методичних матеріалах з навчальної дисципліни «Судова система Європейського Союзу» для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право».

Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Основна література:

1. Право Європейського Союзу: основи теорії : підручник / за ред. І. В. Яковюка. Харків : Право, 2021. 360 с.

2. Право Європейського Союзу : підручник / [Р. А. Петров (кер. авт. кол.), А. О. Вакуленко, Ван Елсуwege П. та ін.] ; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 10-те, змінене і допов. Харків : Право, 2021. 484 с.
3. Основи права Європейського Союзу: нормативні матеріали / За ред. М. В. Буроменського. Х.: Право, 2015. 328 с.
4. Європейське право: право Європейського Союзу : підручник : у чотирьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. К. : Ін Юре, 2015-2016.
5. Історія європейської інтеграції від Римської імперії до Європейського Союзу: монографія / під ред. І. В. Яковюка. К., 2012. 208 с.
6. Державний суверенітет в умовах європейської інтеграції: моногр. / за ред. Ю. П. Битяка, І. В. Яковюка. К.: Право України, 2012. 336 с.
7. Копійка В. В. Європейський Союз: історія і засади функціонування : навч. посіб. / В. В. Копійка, Т. І. Шинкаренко ; за ред. В. І. Губерського. 2-е вид., виправл. і допов. К. : Знання, 2012. 759 с.
8. Кернз В. Вступ до права Європейського Союзу: Навч. посіб. / Пер. з англ К.: Знання, 2002.381 с.
9. Комарова Т. В. Юрисдикція Суду Європейського Союзу: моногр.. Х.: Право, 2010. 360 с.
10. Комарова Т.В. Суд Європейського Союзу: розвиток судової системи та практики тлумачення права ЄС: монографія. Харків: Право, 2018. 528 с.
11. Копійка В.В., Європейський Союз на сучасному етапі: структурні зміни та стратегія розвитку : научное издание / В. В. Копійка, Т. І. Шинкаренко, М. А. Миронова. К. : Знання, 2010. 94 с.
12. Кордон М.В. Європейська та євроатлантична інтеграція України / Навч. Посібник. К.: ЦУЛ, 2008. 172 с.
13. Микієвич М. М. Інституційне право Європейського Союзу у сфері зовнішньої політики та безпеки: Монографія. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. 416 с.
14. Петров Р. А. Транспозиция "acquis" Европейского Союза в правовые системы третьих стран : моногр.К. : Истина, 2011. 384 с.

15. Поглиблення відносин між ЄС та Україною: що, чому і як? / За ред. М. Емерсона та В. Мовчан. Брюссель: CEPS, Київ: ІЕД, 2016. 255 с.
16. Посельський В. Європейський Союз: інституційні основи європейської інтеграції. К. : Смолоскип, 2002. 168 с.
17. Право Європейського Союзу: підруч. / за ред. В. І. Муравйова. К.: Юрінком Інтер, 2011. 704 с.
18. Сидорук Т.В. Інтеграційні процеси в сучасній Європі: навч. посіб. Львів: ЛА «Піраміда», 2010. 354 с.
19. Тоді Ф., Нарис історії Європейського Союзу. / Пер. з англ. М.Марченко. К.: К.І.С., 2001. 142 с.
20. Тюшка А. Договір про конституцію для Європи: генезис, юридична природа, політична цінність. К.: К.І.С., 2007. 228 с
21. Хартли Т. К. Основы права европейского Сообщества / Т. К. Хартли; [пер. с англ.]. М.: Закон и право, ЮНИТИ, 1998. –03 с.
22. Яковюк І.В. Правові основи європейської інтеграції: загальнотеоретичний аналіз : монографія. Х. : Право, 2013. 760 с.

Додаткова література:

1. Анакіна Т. М. Інституційна модель співробітництва України та Європейського Союзу за Угодою про асоціацію. *Форум права*. 2013. № 3. С. 14-21.
2. Анакіна Т. М. Особливості політики Східного партнерства у контексті європейської інтеграції України. *Європейський Союз і Україна: особливості взаємовідносин на сучасному етапі* (Серія «Наукові доповіді»; вип. 1). Х.: Оберіг, 2012. С. 48-61.
3. Анакіна Т. Порівняльно-правова характеристика Угоди про асоціацію та Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейським Союзом. *Вісн. Нац. Акад. прав. наук України*. 2013. № 4 (75). С. 123-132.

4. Анакіна Т. Регулювання прав окремих вразливих груп осіб за Хартією ЄС про основоположні права: досвід для України. *Український часопис міжнародного права*. 2015. № 2. С. 41-46.
5. Галан В.О. Новітні тенденції розвитку Європейської медіації. Європейський інститут мира. *Стратегія проведення конституційної реформи в умовах інтеграції України до ЄС: Збірник наук. статей та тез повідомл. за матер. наук.-практ. конф., м. Харків, 20 тавня 2015 р. Х.: НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування, 2015. С. 52- 56.*
6. Головка-Гавришева О. Правове регулювання соціальної політики у Європейському Союзі: теоретичні аспекти : монографія ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Л. : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. 220 с.
7. Комарова Т.В. Практика Суду Європейського Союзу щодо приєднання ЄС до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. *Актуальні проблеми сучасного міжнародного права: зб. Наук. статей за матеріалами І-х Харківських міжнародно-правових читань, присвячених пам'яті проф.. М.В.Яновського і В.С.Семенова, м. Харків, 27 листопада 2015 р.; Х.: Право, 2015. С. 135-144.*
8. Комарова Т. В. Пряма дія угод про асоціацію із Європейським Союзом: український вимір. *Римська декларація ЄС: нові пріоритети розвитку об'єднаної Європи: збірник наукових статей за матеріалами науково-практичної конференції (м. Харків, 12 травня 2017 р.). С. 7-15.*
9. Комарова Т. В. Суд ЄС та національні інтереси держав – членів Європейського Союзу. *Проблеми законності*. 2016. Вип. 134. С. 190-198.
10. Комарова Т.В. Суд справедливості Європейського Співтовариства вугілля та сталі як прообраз Суду справедливості ЄС . *Проблеми законності* 2018. Вип. 140. С.144-153.

11. Комарова Т.В. Практика Суду Справедливості ЄС та конституціоналізація права Європейського. *Правова держава*. 2018. № 29. С. 123-130.
12. Комарова Т. Феномен судового активізму у практиці Суду Справедливості Європейського Союзу. *Право України*. 2018. № 2. С. 217-232.
13. Комарова Т. В. Проблема захисту прав приватних осіб у Суді справедливості Європейського Союзу. *Форум права*. 2018. № 1. С. 66–72.
14. Комарова Т. В. Правова сила рішень Суду Справедливості Європейського Союзу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2018. № 49. Том 2. С. 193-196.
15. Комарова Т.В. Особливості взаємодії національних судів держав-членів ЄС із Судом справедливості Європейського Союзу. *Право і суспільство*. 2018. № 2, частина 2. С. 234-238.
16. Комарова Т.В. Організація судової системи Європейського Союзу. *Вісник Національної академії правових наук України*. Том 25. № 1, 2018. С. 79-96.
17. Комарова Т.В. Формування суддівського корпусу в ЄС: останні тенденції. *Проблеми законності*. 2018. Вип. 141. С. 201-213.
18. Комарова Т.В. Процесуальна автономія національних судів держав-членів ЄС у практиці Суду справедливості Європейського Союзу. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 5. С. 280-285.
19. Комарова Т.В. Співвідношення міжнародного права та права ЄС у практиці Суду справедливості Європейського Союзу. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки*. 2018. Випуск 2. Том. 2. С. 164-168.
20. Комарова Т.В. Суд справедливості ЄС як орган захисту основоположних прав людини. *Держава і право*. 2018. Випуск 80. С. 173-188.
21. Комарова Т. Взаємодія Суду справедливості Європейського Союзу з іншими судовими установами. *Право України*. 2018. 4. С. 223-232.

22. Комарова Т. Практика Суду справедливості Європейського Союзу щодо захисту процесуальних прав суб'єктів конкуренції на внутрішньому ринку ЄС. *Журнал європейського і порівняльного права*. 2018. 8. С. 23-41.
23. Комарова Т. Роль суду справедливості Європейського Союзу у формуванні доктрини конституціоналізації права ЄС. *Право України*. 2019. № 6. С. 69-85.
24. Damirchyiev, M. I.; Komarov, V. V.; Komarova, T. V.. Protection Of Ukrainian Bussiness in the European Union Competition Law. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. Том. 4, № 31 2019). С. 105-111.
25. Кулабухова А. В. Вплив громадян на функціонування ЄС та проблема «дефіциту демократії». *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. Х. : Право, 2015. Вип. 29. С. 166–178.
26. Кулабухова А. В. Еволюція ідеї загальноєвропейського громадянства до Маастрихтського договору. *Форум права*. 2016. № 1. С. 128–134.
27. Кулабухова А. В. Каталог прав громадян Європейського Союзу. *Право та інновації*. 2016. № 1. С. 270–275.
28. Луць Л. А. Європейські міждержавні правові системи та проблеми інтеграції з ними правової системи України (теоретичні аспекти). К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. 304 с.
29. Мушак Н. Б. Міжнародно-правові засади захисту та забезпечення прав людини в європейських міжнародних організаціях : монографія; під ред. проф. В. І. Муравйова ; Нац. акад. наук України, Київ. ун-т права. К. : Ліра-К, 2013. –188 с.
30. Мушак Н. Б. Правові засади функціонування Шенгенського простору: монографія. Одеса : Фенікс, 2017. 442 с.
31. Саракуца М. О. Деякі аспекти реалізації політичних прав громадян Європейського Союзу. *Право і суспільство*. 2014. № 1. С. 42–48.

32. Святун О. В. Консульський захист громадян ЄС в третіх країнах . *Вісник Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Міжнар. відносини*. 2012. Вип. 38–39. С. 111–115.
33. Смирнова К. В. Правове регулювання конкуренції в Європейському Союзі: теорія і практика: монографія; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Одеса : Фенікс, 2015. – 429 с.
34. Трагнюк О. Я. Вплив практики Суду ЄС на обмеження компетенції держав-членів Європейського Союзу щодо питань набуття і втрати громадянства ЄС. *Європейська інтеграція в контексті сучасної геополітики* : зб. наук. ст. за матеріалами наук. конф., м. Харків, 24 трав. 2016 р. Харків, 2016. С. 52–61.
35. Трагнюк О. Я. Деякі правові засоби подолання дефіциту демократії в Європейському Союзі (на прикладі інституту громадянської ініціативи в ЄС). *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. Х. : Право, 2011. Вип. 22. С. 86–95.
36. Яковюк І. В. Громадянство ЄС: поняття і співвідношення з національним громадянством. *Проблеми законності* . 2010. Вип. 107. С. 13–22.
37. A Plea for a Foreign Affairs Exception. *Legal Issues of Economic Integration*. 2003. Vol. 30, No. 1. P. 61–79.
38. Abenhaim M. Epilogue, at least, on the reform of the General Court. *Kluwer Competition Law Blog*, January 26, 2016. URL: <http://kluwer-competitionlawblog.com/2016/01/26/epilogue-at-last-on-the-reform-of-the-general-court/> (accessed 13 March 2018).
39. Baranowska G. ‘A Tale of Two Borders: Poland’s continued illegal actions at its border with Belarus’, (10 March 2022) *VerfBlog*, <https://verfassungsblog.de/a-tale-of-two-borders/>.
40. Barents R. Remedies and Procedures before the EU Courts. *Wolters Kluwer*, 2016. 909 p.

41. Cartabia M. Europe as a Space of Constitutional Interdependence: New Questions about the Preliminary Ruling. *German Law Journal*. 2015. Vol. 16, No. 6. P. 1791–1796.
42. Hegedüs D., Levine D. Hungary monitors not enough to stop first 'rigged' election in EU (16 February 2022) euobserver, <https://euobserver.com/opinion/154355>.
43. Kochenov D. 'The Acquis and Its Principles: The Enforcement of 'Law' versus the Enforcement of 'Values' in the European Union', in A. Jakab and D. Kochenov (eds), *The Enforcement of EU Law and Values* (OUP, 2017), 8.
44. Kochenov D.V. Elephants in the Room: The European Commission's 2019 Communication on the Rule of Law *Hague Journal on the Rule of Law*/ 2019. 11. P. 423-450.
45. Makszimov V. Commission to trigger mechanism that could see Hungary lose EU funds (5 April 2022), Euractiv, <https://www.euractiv.com/section/politics/news/commission-to-trigger-mechanism-that-could-see-hungary-lose-eu-funds/>
46. Pech L. Promoting the Rule of Law Abroad in *The European Union's Shaping of the International Legal Order*, eds D Kochenov & F Amtenbrink, Cambridge University Press, Cambridge, 2013. pp. 108– 129.
47. Pech L., Kochenov D.V., *Respect for the Rule of Law in the Case-Law of the Court of Justice: A Casebook Overview of the Key Judgments since the Portuguese Judges Case*. Stockholm: SIEPS, 2021.
48. Peers S. The CJEU and the EU's accession to the ECHR: a clear and present danger to human rights protection 2014 Available from: <http://eulawanalysis.blogspot.co.uk/2014/12/the-cjeu-and-eus-accession-to-echr.html>
49. Rasmussen H. *On the Law and Policy in the European Court of Justice*. Dordrecht ; Boston ; London : Martinus Nijhoff Publishers, 1986. 555 p.

50. Rasmussen H. The European Court's Acte Clair Strategy in C. I. L. F. I. T.; Or: Acte Clair, of Course! But What Does it Mean? *European Law Review* 1984. Vol. 9. P. 242–259.
51. Recommendations to national courts and tribunals in relation to the initiation of preliminary ruling proceedings (2018/C 257/01). *Court of Justice of the European Union. Official Journal of the European Union*. 2018.
52. Scheppele K. L., Kochenov D.V., Grabowska-Moroz B. EU Values Are Law, After All: Enforcing EU Values through Systemic Infringement Actions by the European Commission and the Member States of the European Union. *Yearbook of European Law*. 2020. 39. P.3-21.
53. Stone Sweet A. The European Court of Justice and the Judicialisation of EU Governance. *Living Reviews in EU Governance*. 2010. Vol. 5, No. 2. 54 p.
54. Valiullina F. Dialogue of the Courts in Europe: Interactions between the European Court of Human Rights, the Court of Justice of the European Union and the Courts of the ECHR Member States. *Doctor's thesis*. 2017.
55. Van den Broek K. A Long Hot Summer for Individual Concern? The European Court's Recent Case Law on Direct Actions by Private Parties... and
56. Wagenbaur B. Court of Justice of the EU: Commentary on Statute and Rules of Procedure. C. H. Beck, Hart, Nomos, 2013. 921 p.
57. Ward A. Judicial Review and the Rights of Private Parties in EC Law. Oxford : Oxford University Press, 2000. 700 p.
58. Wennerås P. Saving a forest and the rule of law: Commission v Poland. Case C-441/17 R, Commission v Poland, Order of the Court (Grand Chamber) of 20 November 2017. *CMLRev*. 2019. 56. P.541-562.

Інтернет-ресурси:

Офіційний сайт ЄС: <http://europa.eu.int>

Європейський парламент: www.europarl.europa.eu

Рада ЄС: www.consilium.europa.eu

Європейська комісія: ec.europa.eu

Суд ЄС: <http://curia.europa.eu/>

Європейська Рахункова палата: esa.europa.eu

Європейський Центральний Банк: www.ecb.int

Економічний і соціальний комітет: www.eesc.europa.eu

Комітет Регіонів: www.cor.europa.eu

Європейський омбудсмен: www.ombudsman.europa.eu

Агенції ЄС: europa.eu/agencies

Європол: www.europol.europa.eu

Інформація про законодавчий процес на офіційному сайті ЄС

http://europa.eu/eu-law/decision-making/procedures/index_en.htm

База даних законодавства ЄС: <http://eur-lex.europa.eu/en/index.htm>

Офіційна платформа для громадськості, яка хоче в'язати участь у законодавчому процесі ЄС http://ec.europa.eu/yourvoice/consultations/index_en.htm

Анімація щодо процесу прийняття рішень у ЄС:

<http://europarliament.touteurope.eu/understanding/decision-making/print.html>

Загальні звіти про діяльність ЄС <http://europa.eu/generalreport/en/welcome.htm>

Права людини в праві ЄС (інформаційний сайт ЄС):

http://europa.eu/pol/rights/index_en.htm

Центр офіційної документації ЄС: publications.europa.eu

Каталоги : www.europa.eu.int/libraries

Євростат: epp.eurostat.ec.europa.eu

Європейський простір: <http://eu.prostir.ua/>

Історичні архіви ЄС: <http://www.iue.it/ECArchives/EN/Eurhistar.shtml>

Європейська служба зовнішньої дії: <http://www.eeas.europa.eu/>

Представництво ЄС в Україні: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_uk.htm

Бюлетень представництва ЄС в Україні: <http://euukrainecoop.net/>

Європейська інтеграція / Офіційний сайт Кабінету Міністрів України:

http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246396130&cat_id=223223535

Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергетики та їх державами-членами, з іншої сторони, 2014 р.:

http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=248387631&cat_id=223223535

Виконання Угоди про асоціацію Україною:

http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article%3fart_id=247749544&cat_id=247749488

Адаптація законодавства України до норм права ЄС:

https://minjust.gov.ua/azu_es

Акти *acquis communautaire*, перекладені на українську мову:

<https://minjust.gov.ua/acquis-communautaire>

Вимоги викладача

Студенти *повинні*: регулярно відвідувати практичні заняття; систематично та активно працювати на лекційних і практичних заняттях; давати повну й ґрунтовну відповідь на питання; обґрунтувати свою точку зору при обговоренні доповіді; повно й переконливо наводити доводи при розв'язанні завдань; аналізувати норми права ЄС та відповідність йому національного права, здійснювати аналіз судової та правозастосовної практики; якісно виконувати письмові практичні завдання, контрольні та самостійні роботи. Практичні заняття, пропущені за поважних причин, можуть бути відрацьовані за попереднім узгодженням із викладачем.

Студентам *рекомендується*: брати участь у наукових конференціях, конкурсах наукових праць, роботі наукового гуртка міжнародного права, написанні наукових статей, брати участь у moot-court з права ЄС, проходити додаткові он-лайн курси з права ЄС.

Викладач *бере до уваги* інші навчальні та наукові здобутки студента, що підтверджені документально (грамоти, дипломи, сертифікати тощо).

Обов'язковою вимогою є дотримання студентами норм «Кодексу академічної етики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого» (https://nlu.edu.ua/files/norm_doc/kodeks_academichnoyi_etyky.pdf).

Викладач звертає особливу увагу на дотримання політики недопущення плагіату. У разі виявлення ознак порушення правил щодо недопущення плагіату або самостійності написання роботи може бути прийняте рішення про анулювання оцінки за роботу.

Присутність на лекційних та практичних заняттях - обов'язкова. Під час як лекційних, так і практичних занять студенти мають право в будь який час ставити викладачеві запитання з відповідної теми та запрошуються брати активну участь у дискусії. Під час аудиторних занять прошу використовувати гаджети тільки у навчальних цілях (наприклад, для перегляду презентацій лекції, ведення конспектів лекцій та відстеження потрібної інформації). В разі нагальної потреби можна виходити з аудиторії, не заважаючи при цьому викладачу та іншим студентам.

Контрольні заходи

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Судова система Європейського Союзу» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне/письмове опитування, експрес-опитування, вирішення практичних завдань, участь у розробці кейсу, підготовка презентації, есе, реферату тощо. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 1, 2, 3, 4);

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу

навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі тестування.

Обов'язковою формою самостійної роботи студентів є підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи. Максимальна кількість балів за результатами захисту індивідуальної підсумкової письмової роботи – 20 балів.

Формою підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є диференційований залік. Мінімальна кількість балів для отримання диференційованого заліку – 60.

Шкала підсумкового педагогічного контролю:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою для заліку	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НІОУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками		80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків		70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	не зараховано	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34